

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет гуманітарної та економічної освіти
Кафедра психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

С. Г. Набока

«21» березня 2024 р.

**ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЇ
підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

спеціальності 053 Психологія
за освітньо-професійною програмою Психологія

Дніпро-Слов'янськ – 2024 р.

Програма комплексного екзамену з психології для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 Психологія

Розробники:

Сергєєва І.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Степаненко Л.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Мелоян А.Е., кандидат психологічних наук, професор кафедри психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології.
Протокол №7 від «08» лютого 2024 р.

Завідувач кафедри

А.Е. Мелоян

Затверджено та рекомендовано до впровадження вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»
«21» березня 2024 р.,
протокол №6

Пояснювальна записка

Програма комплексного екзамену з психології для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія відповідає вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики, освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 053 Психологія, охоплює всі розділи програм дисциплін, які виносяться на кваліфікаційний екзамен.

На екзамен виносяться дисципліни: загальна психологія, вікова психологія, соціальна психологія.

Курс **«Загальна психологія»** передбачає перевірку знань, набутих майбутніми психологами про загальні закономірності функціонування психіки.

За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні: здатність володіти культурою мислення, аналізом, синтезом, узагальненням та систематизацією фактів і теоретичних положень; здатність до безперервного й актуального навчання, опанування нових знань, методичних розробок, що накопичені у міжнародній психологічній практиці; здатність до обробки й аналізу інформації з різноманітних джерел; здатність розуміти та використовувати інноваційні технології в професійній діяльності; здатність до саморозвитку на основі рефлексії та саморегулювання.

спеціальні: здатність розкривати фундаментальні поняття, основні проблеми та підходи психологічної науки; здатність психологічно мислити, застосовуючи свої психологічні знання для наукового пояснення фактів й явищ психіки; аналізувати сутність психічних процесів в залежності від факторів, що на них впливають; знати основні сфери застосування прикладних знань з психології.

Курс **«Вікова психологія»** включає теми, пов'язані з вивченням основних категорій та психологічних понять вікової психології.

За результатами вивчення дисципліни у студентів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні: готовність до аналізу основних закономірностей розвитку психіки людини в онтогенезі.

спеціальні: здатність визначати особливості формування психічних процесів, основні напрямки розвитку свідомості і самосвідомості, якості особистості на різних етапах вікового розвитку; вікові особливості умов та факторів розвитку психіки та становлення особистості.

Курс **«Соціальна психологія»** вивчає соціально-психологічні механізми формування особистості та включення її в систему соціальних відносин; особливості великих і малих груп; соціально-психологічні особливості колективу, родини; особливості розвитку і функціонування соціальних одиниць.

Вирішення задач з формування теоретичних знань і практичних навичок, пов'язаних з аналізом психологічних особливостей соціальних явищ, рішення проблем, що можуть виникнути в процесі соціальної взаємодії людей.

За результатами вивчення дисципліни у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні: готовність до вивчення соціально-психологічних механізмів формування особистості і включення її в систему соціальних відносин; особливостей великих і малих груп; соціально-психологічних особливостей колективу, родини; особливостей розвитку і функціонування соціальних одиниць.

спеціальні: здатність аналізувати концепції різних авторів та порівнювати їх погляди на соціально-психологічні явища (процеси); характеризувати основні поняття, наводити приклади з життя (літератури); помічати й визначати соціально-психологічні явища, впливати на них; складати власні класифікації видів соціально-психологічних явищ і процесів; будувати плани-схеми висвітлення змісту різних тем чи проблем, пов'язаних із соціально-психологічними процесами (явищами).

Екзаменаційний білет складається із 30 тестових завдань, поділених на блоки відповідно до кількості навчальних дисциплін.

**Критерії оцінювання кваліфікаційного екзамену з психології
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 Психологія**

Екзаменаційний білет включає 30 завдань, які поділені на 5 блоків.
Загальне оцінювання екзаменаційної роботи 100 балів:

- 1 блок оцінюється в 6 балів та має 6 тестових завдань з 1 правильною відповіддю по 1 балу за кожному;
- 2 блок оцінюється в 28 балів та має 7 тестових завдань з 2 правильними відповідями по 4 бали за кожному;
- 3 блок оцінюється в 32 бали та має 8 завдань зі встановлення відповідностей по 4 бали за кожне;
- 4 блок оцінюється в 14 балів та має 7 завдань для доповнення поданих речень окремими словами по 2 бали за кожне;
- 5 блок оцінюється в 20 балів та має 2 завдання відкритої форми по 10 балів.

Сума балів за 100-бальною шкалою	Значення оцінки	Критерії оцінювання	Рівень компететності	Оцінка за національною шкалою
				екзамен
90-100	відмінно	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	високий (творчий)	відмінно

89-75	добре	<p>Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна</p> <p>Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок</p>	достатній (конструктивно-варіативний)	добре
-------	-------	--	--	-------

74-60	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні	середній (репродуктивний)	задовільно
59-35	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	низький (рецептивно-продуктивний)	не задовільно
35-1	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів		

ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

1 рік навчання I семестр

Розділ 1. Психологія як система знань.

Тема 1. Предмет психології як науки.

Проблема предмета психології. Основні етапи історії психології. Особливості психології як науки. Особистісне значення психологічних знань. Джерела психологічних знань. Співвідношення наукової та життєвої психології.

Психіка як предмет вивчення психології.

Загальне визначення категорії «психіка». Функції психіки. особливості психічного відображення. Основні форми прояву психіки.

Тема 2. Структура сучасної психології, її задачі. Місце психології в системі наук.

Задачі психологічної науки. Класифікація областей психології та структура сучасної психології. Місце психології в системі наук. Її зв'язок з іншими науками. Основні методологічні принципи психології.

Тема 3. Методи психологічних досліджень.

Методи наукової психології. Основні вимоги до методів. Структура та етапи психологічного дослідження. Класифікація пізнавальних методів психології. Характеристика емпіричних методів. Вимоги до організації психологічного дослідження. Методи активного впливу на особистість.

Розділ 2. Еволюція та розвиток психіки

Тема 4. Матеріальна основа психічної діяльності

Рефлекторний характер психіки як властивості нервової системи. Будова нервової системи та психіка. Функціональна організація мозку людини. Принцип сенсорної корекції. Акцептор результатів дії.

Тема 5. Розвиток психіки в тваринному світі

Розвиток форм відображення дійсності. Виникнення психіки як результат еволюції матерії. Розвиток психіки у філогенезі. Інстинктивні форми поведінки тварин та їх механізми. Індивідуально-мінлива поведінка тварин. Інтелектуальна поведінка тварин. «Мова» і спілкування тварин. Використання тваринами знарядь.

Тема 6. Свідомість як вища стадія розвитку психіки

Відмінність психіки людини від психіки тварин. Суспільно-історичний характер свідомості. Свідомість та її структура. Свідоме й несвідоме в психічній діяльності людини. Культурно-історична теорія Л.С.Виготського. Свідомість та ментальність.

II семестр

Розділ 1. Пізнавальна функція психіки

Тема 1. Відчуття

Загальна характеристика пізнавальних процесів. Поняття про відчуття. Фізіологічна основа відчуттів. Класифікація відчуттів. Види відчуттів. Основні властивості та закономірності відчуттів.

Тема 2. Сприймання

Поняття про сприймання. Фізіологічна основа сприймання. Роль моторних компонентів у сприйманні. Загальні особливості сприймання. Класифікація та види сприймання. Індивідуальні особливості сприймання.

Тема 3. Пам'ять

Поняття про пам'ять. Природа пам'яті. Класифікація і види пам'яті. Процеси і закономірності пам'яті. Індивідуальні особливості й типи пам'яті.

Тема 4. Мислення

Поняття про мислення. Функції мислення. Соціальна природа мислення. Розумові операції як основні механізми мислення. Логічні форми мислення. Мислення і вирішення задач. Мотивація мислення. Види мислення. Індивідуальні відмінності в мисленні людини та її інтелект

Тема 5. Уява

Сутність уяви. Види уяви. Процеси уяви. Фізіологічні основи процесів уяви. Роль фантазії у грі дітей та творчості дорослих.

Розділ 2. Регулятивна функція психіки

Тема 6. Увага

Загальна характеристика регулятивної функції психіки. Поняття про увагу. Фізіологічні механізми уваги. Види і форми уваги. Властивості (якості) уваги. Розлади уваги.

Тема 7. Емоції та почуття

Поняття про емоції й почуття. Психологічні теорії емоцій. Фізіологічні основи емоцій. Функції емоцій. Види емоцій і почуттів. Форми переживання емоцій і почуттів. Вищі почуття.

Тема 8. Воля

Поняття про волю. Функції волі. Фізіологічні основи волі. Воля як вища психічна функція. Вольова регуляція поведінки. Класифікація вольових якостей особистості.

2 рік навчання III семестр

Розділ 1. Діяльність

Тема 1. Активність та діяльність

Основні характеристики активності. Потреби як джерело активності людини. Психологічна характеристика потреб особистості. Види потреб людини.

Тема 2. Поняття про діяльність та її цілі

Загальне поняття діяльності. Розвиток уявлень про сутність діяльності. Принципи єдності свідомості та діяльності. Діяльність та особистість.

Тема 3. Структура діяльності

Зовнішні і внутрішні компоненти діяльності. Інтеріоризація та екстеріоризація дій. Дія та рухи. Керування дією та її контроль. Акцептор дії.

Тема 4. Засвоєння діяльності

Засвоєння діяльності та поняття навичку. Структура навичку. Основи закономірності вправ. Вироблення умінь. Навик як автоматизований компонент діяльності. Поняття про звички.

Тема 5. Основні види діяльності

Характеристика гри як форма діяльності дитини. Навчання та її організація. Труд як основний вид діяльності людини.

Розділ 2. Особистість

Тема 1. Поняття про особистість у психології

Індивід та особистість. Особистість та індивідуальність. Особистість в різних сучасних концептуальних підходах.

Тема 2. Психологічна структура особистості

Біологічне та соціальне у особистості. Двухфакторна теорія детермінації розвитку особистості. Концепція персоналізації А.В.Петровського. Структура особистості за С.Л.Рубінштейном. Системно-діяльнісний підхід до структури особистості К.К.Платонова.

Тема 3. Спрямованість особистості

Спрямованість як основний структурний компонент особистості. Мотиви поведінки і діяльності. Інтереси як усвідомлювані мотиви. Переконавання та прагнення особистості. Установка як неусвідомлюваний мотив особистості.

Тема 4. Мотиви особистості та їх класифікація

Мотиви та особистість. Розвиток мотивів та їх характеристика. Класифікація мотивів.

Тема 5. Самосвідомість особистості

Поняття Я-образу та Я-концепції. Самооцінка та рівень домагань. Компоненти самосвідомості особистості. Психологічний захист особистості.

Тема 6. Особистість та її формування

Процес формування особистості. Етапи формування особистості. Механізми формування особистості.

2 рік навчання IV семестр

Розділ 1. Спілкування

Тема 1. Психологія міжособистісних взаємин

Взаємини та ставлення. Класифікація груп у психології. Соціометрія та референтометрія. Проблема конформізму – нонконформізму. Сприймання людьми одне одного як аспект міжособистісних взаємин.

Тема 2. Мова і мовлення

Поняття про мову і її функції. Фізіологічні механізми мовної діяльності. Функції та види мовлення. Засоби спілкування. Види спілкування. Ефективність спілкування. Стили спілкування. Оволодіння навичками спілкування.

Змістовий модуль 2. Індивідуально-психологічні особливості особистості

Тема 1. Темперамент

Поняття про темперамент. Історія розвитку вчення про темперамент. Основні властивості темпераменту. Фізіологічні механізми темпераменту. Психологічна характеристика типів темпераменту. Роль темпераменту в праці та навчанні. Темперамент та проблеми виховання. Вимоги діяльності та тип темпераменту.

Тема 2. Характер

Природа і сутність характеру. Структура характеру. Феноменологія характеру. Провідні риси характеру. Акцентуйовані риси характеру. Вчинок і формування характеру.

Тема 3. Здібності

Поняття про здібності. Якісна і кількісна характеристика здібностей. Види здібностей. Здібності, обдарованість, талант. Розвиток і застосування здібностей.

ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

III семестр

Розділ 1. Загальні питання вікової психології.

Тема 1. Вікова психологія як практична галузь знань.

Місце вікової психології в системі психологічних знань. Зв'язок вікової психології з загальною, експериментальною, диференційною, генезисною, порівняльною, педагогічною, медичною, соціальною психологією.

Об'єкт вікової психології, його специфіка. Предмет вікової психології. Розділи вікової психології: дитяча психологія, підлітково-юнацька психологія, психологія дорослості, психологія людей похилого віку.

Основні теоретичні проблеми та практичні завдання вікової психології. Практичне значення вікової психології.

Методи вікової психології, їх специфіка та відмінності від методів загальної психології. Лонгітюдний метод. Біографічний метод. Близнюкові дослідження у віковій психології. Метод щоденникових записів та його історія. Труднощі у проведенні психологічних обстежень з особами різного віку та шляхи їхнього подолання.

Тема 2. Онтогенез психіки людини: основні поняття.

Ключові питання онтогенезу психіки людини. Умови психічного розвитку: внутрішні та зовнішні. Чинники психічного розвитку: біологічні та соціальні; нормативні вікові, нормативні історичні та ненормативні. Характер психічного розвитку: неперервний та стрибкоподібний. Природа людини як суб'єкта розвитку: людина як організм та людина як механізм.

Головні тенденції та закономірності онтогенезу психіки людини. Поняття про сенситивні періоди та вікові кризи.

Тема 3. Роль навчання, діяльності та спілкування в психічному розвитку дитини.

Співвідношення процесів навчання та психічного розвитку дитини. Л.С.Виготський про зону найближчого розвитку. Поняття про рівні актуального та потенційного розвитку. Головний закон розвитку вищих психічних функцій. Інтеріоризація та екстеріоризація.

Вплив діяльності на психічний розвиток. Поняття про провідну діяльність. Ознаки провідної діяльності. Структура діяльності.

Значення спілкування в психічному розвитку. Спілкування як вид діяльності.

Розділ 2. Періодизація розвитку особистості у поглядах вітчизняних та закордонних авторів.

Тема 4. Вікова періодизація психічного розвитку в дитинстві.

Проблема вікової періодизації. Критерії віку у різних спробах створення періодизації розвитку психіки дитини.

Поняття про соціальну ситуацію розвитку, провідну діяльність та новоутворення. Вікові кризи та їх місце в віковій періодизації дитинства. Особливості криз. Назви вікових періодів у вітчизняній психології, їх хронологічні межі.

Тема 5. Стадіальність психічного розвитку.

Л.С.Виготський о стадіальності розвитку. Періодизація психічного розвитку Д.Б.Ельконіна, А.В.Петровського. Періодизація розвитку психосексуального (З. Фрейд), психосоціального (Е. Еріксон).

Інтелектуальний розвиток Ж.Піаже та Дж.Брунера, розвиток моральної самосвідомості Л.Колберга.

IV семестр

Розділ 1. Розвиток у дитинстві та отрочстві.

Тема 1. Психічний розвиток дитини у віці немовляти.

Період новонародженості. Безумовні рефлексії та їх значення. Індивідуальне психічне життя – новоутворення періоду новонародженості. Зміст психічного життя новонародженої дитини. Кінець періоду новонародженості: медичний та психологічний критерії. Комплекс пожвавлення та його компоненти. Виникнення безпосередньо-емоційного спілкування як провідної діяльності немовляти.

Вплив спілкування на психічний розвиток немовляти. Госпіталізм. Розвиток психічних процесів немовляти: сприйняття, пам'яті, поява елементів мислення. Мовлення: гуління, лепет, пасивне та активне автономне мовлення. Моторний розвиток – дії хапання, маніпулювання. Перші дії з предметами-зряддями. Наслідування дій дорослих.

Кінець віку немовляти. Криза 1 року. Перехід до раннього дитинства.

Тема 2. Психічний розвиток дитини раннього віку.

Предметна діяльність як провідна в ранньому віці. Смісл предметної діяльності. Суспільна функція предмету. Стадії оволодіння предметними діями: маніпулювання, предметно-специфічні дії, предметно-опосередковані дії. Співвідносні дії та дії з предметами-зряддями. Виникнення гри та продуктивних видів діяльності.

Розумовий розвиток в ранньому віці. Предметність, цілісність сприймання, орієнтація на зовнішні ознаки предметів. Слухове сприймання. Фонематичний слух.

Розвиток мовлення. Зростання лексичного запасу. Засвоєння граматичного складу мови. Автономне та ситуативне мовлення. Наочно-дійове мислення. Спілкування з дорослими. Ситуативно-ділова форма спілкування. Розвиток самосвідомості. Поява образу "Я".

Криза 3 років. Потреба у самостійності та її задоволення. Поведінкові прояви кризи 3 років.

Тема 3. Психічний розвиток у дошкільному віці.

Рольова гра як провідна діяльність дошкільного віку. Структура гри. Смісл і значення гри для психічного розвитку дошкільника. Розвиток гри на протязі дошкільного віку. Продуктивні види діяльності в дошкільному віці. Стадії розвитку дитячого малюнка.

Розвиток особистості дошкільника. Особливості спілкування з дорослими та однолітками.

Особистісні новоутворення дошкільника: ієрархія мотивів, самооцінка. Негативні утворення в особистості дошкільника. Засвоєння моральних норм. Розвиток емоцій та почуттів.

Розумовий розвиток в дошкільному віці. Образне мислення. Егоцентризм мислення дошкільника (Ж.Паже). “Феномени Паже” та їх тлумачення. Елементи словесно-логічного мислення у старших дошкільників. Мовлення: ситуативне, контекстне, пояснювальне. Егоцентричне мовлення. Розвиток сенсорної сфери: засвоєння сенсорних еталонів; сприйняття простору і часу. Розвиток пам’яті. Довільна та мимовільна пам’ять. Уява.

Тема 4. Психологічна готовність до шкільного навчання.

Психологічна готовність дитини до навчання в школі. Мотиваційна, розумова, емоційно-вольова та комунікативна готовність. Криза 7 років, її психологічний зміст. Проблема навчання дітей з 6 років. Психологічна готовність дітей до школи та її діагностика. Варіанти розвитку.

Тема 5. Психологічний розвиток молодшого школяра і становлення його особистості.

Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра. Зміна умов життя. Поява системи стосунків “дитина – вчитель”. Положення дитини в системі стосунків з однолітками.

Навчальна діяльність як провідна в молодшому шкільному віці. Структура навчальної діяльності. Мета та мотиви учіння. Навчальні задачі, навчальні ситуації та навчальні дії. Самооцінка діяльності, контроль. Знання, вміння та навички в учбовій діяльності молодших школярів. Утворення навичок. Інтерференція та перенос навичок.

Новоутворення віку: довільність, внутрішній план дій, рефлексія та самоконтроль.

Розвиток пізнавальних процесів. Сприймання, пам’ять, мислення, уява. Розвиток логічного і поняттєвого мислення. Утворення понять. Довільна увага. Прийоми довільного запам’ятання. Розвиток мовлення. Письмове мовлення. Вплив читання на розвиток мовлення.

Розвиток особистості молодшого школяра. Мотиваційна сфера особистості. Самооцінка. Емоційна сфера. Розвиток волі.

Міжособистісні стосунки в класі молодших школярів. Вплив успішності у навчанні та дисциплінованості на статус учня в колективі класу. Структура класного колективу в молодшому шкільному віці.

Тема 6. Психічний розвиток і становлення особистості у підлітковому віці.

Загальна характеристика підліткового віку. Різні підходи до аналізу

причин підліткової кризи: біогенетичний, соціогенетичний. Розгляд причин підліткової кризи Л.С.Виготським.

Фізіологічний пубертат та його складові. Психологічні наслідки статевого дозрівання. Статорольове самовизначення підлітків.

Соціальна ситуація розвитку підлітків. Стосунки з дорослими. Стили спілкування батьків з підлітками: автократичний, авторитарний, демократичний, рівноправний, ліберальний, відсторонений. Стосунки з однолітками. Підлітковий кодекс моралі. Дружба. Орієнтація на думку колективу, групи.

Провідна діяльність підліткового віку. Інтимно-особистісне спілкування, його особливості.

Новоутворення підліткового віку. Почуття дорослості, рефлексія в моральній сфері особистості, самовиховання (саморегуляція). Я-концепція.

Психологічний зміст підліткової кризи.

Розвиток особистості. Самосвідомість, емоційно-вольова сфера, мотиваційна сфера. Розвиток інтересів в підлітковому віці.

Інтелектуальний розвиток підлітків. Теоретичне, абстрактне мислення.

Розділ 2. Розвиток зрілої особистості.

Тема 7. Психологічний розвиток і становлення особистості у юнацькому віці.

Загальна характеристика юнацького віку. Хронологічні межі. Поняття про соціальну зрілість.

Особливості стосунків з дорослими та однолітками. Юнацька дружба. Перше кохання. Спілкування старшокласників у спонтанних групах.

Учбово-професійна діяльність як провідна в юнацькому віці. Зміни в навчальній діяльності старшокласників порівняно з підлітковим віком.

Новоутворення юнацького віку. Світогляд та його особливості. Самовизначення. Професійний вибір. Психологічні проблеми вибору професії в юнацькому віці.

Розвиток особистості в юнацькому віці. Самосвідомість, емоційно-вольові особливості старшокласників. Я-ідентичність та часова перспектива особистості.

Життєві плани старшокласників. Суперечливість очікувань щодо майбутнього.

Розумовий розвиток старшокласників. Творче, дивергентне мислення.

Тема 8. Розвиток особистості у період молодості.

Молодість як соціально-історична категорія. Розвиток особистості. Особливості самосвідомості та сімейних відносин. Професійне становлення. Психологічні особливості кризи молодості.

Тема 9. Розвиток особистості у період зрілості.

Загальна характеристика віку. “Не заспокоєність – стагнація” – основна проблема віку зрілості, за Еріксоном. Ознаки зрілості. Криза середини життя та її психологічний зміст. Головні проблеми даного періоду життя.

Тема 10. Психологічна характеристика пізньої зрілості.

Криза похилого віку та її психологічні особливості. Старість. Аналогії

старості та дитинства. Соціальні проблеми старості. Мудрість – головне досягнення особистості в старечому віці. Типи старості та типологія особистості старого. Ставлення до смерті. Психологія смерті.

СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

V семестр

Розділ 1. Предмет, задачі, історія розвитку соціальної психології

Тема 1. Предмет, задачі, історія розвитку соціальної психології

Поняття про соціально-психологічні явища, соціальність і соціалізованість. Суспільна свідомість і соціальна психіка. Соціальна психологія як наука: предмет, задачі, зв'язки з іншими галузями знання. Історичні передумови становлення соціальної психології. Психологія народів і мас (Г.Тард, С.Сігіле, Г.Лебон). Теорія психології народів (М.Лацарус, Х.Штейнталь, В.Вундт). Концепція "інстинктів соціальної поведінки" В.Мак-Даугалла. Експериментальний етап у розвитку соціальної психології (експерименти Нормана Тріплетта, В.Меде, Ф.Олпорта, Р.Лайкерта, Л.Терстоуна та ін.).

Розділ 2. Сучасні напрямки розвитку зарубіжної соціальної психології

Тема 2. Сучасні напрямки розвитку зарубіжної соціальної психології

Класичний (радикальний) біхевіоризм Джона Уотсона у соціальній психології. Теорія оперантного научіння Берреса Фредеріка Скіннера. Соціально-когнітивна теорія А.Бандури. Когнітивний структуралізм (Ж.Піже, Л.Колберг) і теорія категоризації Дж.Брунера у соціальній психології. Теорії когнітивної відповідності (Л.Фестінгер, Ф.Хайдер, Т.Ньюком, Ч.Осгуд) у соціальній психології. Інформаційний підхід в когнітивному напрямку. Когнітивний розвиток у соціальному контексті (Л.С.Виготський). Когнітивна соціальна психологія С.Московічі (концепція соціальних уявлень). Психоаналітична концепція Шутца, его-психологія Еріка Еріксона та соціокультурна теорія особистості К.Хорні у соціальній психології. Гуманістична теорія особистості Еріха Фромма у соціальній психології. Концепція А. Маслоу та ідеї Карла Роджерса у соціальній психології. Соціально-екологічна теорія У.Бронфенбреннера.

Розділ 3. Соціально-психологічна проблематика у вітчизняній психології

Тема 3. Соціально-психологічна проблематика у вітчизняній психології

Соціально-психологічна проблематика з позицій культурно-історичної концепції Л.С.Виготського. Соціально-психологічні проблеми особистості з позицій психології відносин (О.Ф.Лазурський, В.М.М'ясищев). Діяльнісна теорія (О.М.Леонт'єв, А.В.Петровський) у соціальній психології. Структурно-динамічний підхід у соціальній психології особистості (А.Г.Ковальов, К.К.Платонов, Б.Д.Паригін). Диспозиційна концепція (В.О.Ядов).

Розділ 4. Характеристика поняття «соціальна група»

Тема 4. Характеристика поняття «соціальна група». Критерії класифікації груп.

Психологічна характеристика соціальної групи. Соціальні та несоціальні групи. Стратометрична концепція колективу (А.В.Петровський). Параметрична концепція розвитку групи (Л.І.Уманський). Статус особистості та соціальна роль. Програмно-рольова концепція наукового колективу (М.Г.Ярошевський). Критерії класифікації соціальних груп. Суспільна свідомість і соціальна психіка.

VI семестр

Розділ 5. Соціально-психологічні закономірності спілкування та взаємодії

Тема 5. Соціально-психологічні закономірності спілкування та взаємодії

Поняття спілкування, функції і сторони спілкування, афіліація як потреба у спілкуванні. Комунікативна сторона спілкування: моделі комунікації, вербальні і невербальні засоби спілкування, комунікативні бар'єри, комунікативна компетентність. Перцептивна сторона спілкування: поняття соціальної перцепції, механізми соціальної перцепції, закономірності формування першого враження. Інтерактивна сторона спілкування: визначення поняття „інтерація” (взаємодія), типи та рівні соціальної, дослідження взаємодії в концепції "символічного інтераціоналізму", транзактний аналіз Е. Берна.

Розділ 6. Розвиток особистості в системі міжособистісних відносин

Тема 6. Розвиток особистості в системі міжособистісних відносин

Поняття соціалізації та підходи до її розуміння. Стадії соціалізації. Фактори та механізми соціалізації особистості. Соціальна зрілість та її компоненти. Стативно-рольова соціалізація особистості: поняття „біологічна стать”, „психологічна стать”, „гендер”; статива диференціяція і гендерна культура суспільства (гендерні норми та стереотипи), гендерні ролі та гендерна ідентичність особистості. Любов і дружба. Типологія любові. Трикомпонентна теорія любові Стернберга. Психологічні особливості сімейних відносин: види та функції сім'ї, тактики виховання дітей у сім'ї й типові дитячі реакції на неправильне виховання.

Розділ 7. Психологія малої групи, її динаміка

Тема 7. Психологія малої групи, її динаміка

Проблема малої групи у соціальній психології. Соціометричний напрямок вивчення малих соціальних груп (концепція Дж.Морено). Соціологічний напрямок вивчення малих соціальних груп (Хоторнські експерименти Елтона Мейо). Динаміка групи: процеси, стани, ефекти. Школа "групової динаміки" К.Левіна. Проблема прийняття групового рішення, технології прийняття групою ефективних рішень. Групові ефекти: ефекти соціальної фасилітації та інгібіції, ефект приналежності до групи (групової ідентичності), психофізіологічний ефект, ефект соціальної лінії, ефект «сінергії», ефект групомислення та феномен деіндивідуалізації, ефект конформізму, ефект наслідування, ефект «ореолу», ефект «бумерангу», ефект

«ми і вони» та феномен групового фаворитизму, ефект групового егоїзму, ефект «маятника», ефект «хвилі», ефект «пульсара». Лідерство і керівництво в малих групах: теорії лідерства, типології лідерів, стилі лідерства та керівництва, правила ефективного керівництва. Поняття “імідж” та його складові, структура іміджу, принципи створення іміджу, формула впливу іміджу. Види, принципи і механізми психологічного впливу. Вплив, імператив, маніпуляція. Види маніпуляцій: психологічні маніпуляції, логічні маніпуляції. Загальні правила нейтралізації маніпуляцій.

Розділ 8. Психологія великих соціальних груп та масової комунікації

Тема 8. Психологія великих соціальних груп та масової комунікації

Визначення поняття „велика соціальна група”. Організовані та неорганізовані великі соціальні групи. Соціально-психологічні особливості масової комунікації. Поняття соціального класу, структура психології класу. Поняття соціальної напруженості, форми прояву та причини виникнення соціальної напруженості. Психологія натовпу: характеристика поняття “натовп”, психологічні особливості натовпу, види натовпу, циркулярна реакція та її наслідки, паніка. Соціально-психологічні характеристики екстремальних ситуацій: типи екстремальних ситуацій, типи психологічних реакцій людей на екстремальні ситуації, віддалені психічні розлади, особливості управління людьми в екстремальних ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ «ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

1. Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2018. 388 с.
2. Загальна психологія: навч. Посібник. О. Скрипченко, Л. Долинська,
3. Огороднійчук та ін. К.: Либідь, 2019. 464 с.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посіб. 3-тє вид., переробл. та доповн. К.: ЦУЛ, 2018. 272 с.
4. Москалець В. П. Загальна психологія: підручник. Київ: Ліра-К, 2020. 564 с.
5. Савчин М. Загальна психологія. К.: Видавництво ВЦ "Академія", 2020. 344 с.
6. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 296 с.
7. Батлер-Боудон Т. Психологія. 50 видатних книг. Ваш путівник найважливішими роботами про мозок, особистість і людську природу. К.: Видавництво Book Chef, 2020. 512 с.
8. Ільїна Н. Загальна психологія в екзаменаційних питаннях і відповідях. К.: Університетська книга, 2018. 239 с.
9. Калюжна Є.М. Теоретико-методологічні проблеми психології: навчальний посібник. Київ: ІПК ДСЗУ, 2019. 136 с.
10. Рибалка В.В. Методологічні проблеми наукової психології: посібник. К.: Талком, 2017. 245 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського URL: <http://nbuv.gov.ua>
2. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://nplu.kiev.ua>
3. Підручники для студентів. URL: <http://https://westudents.com.ua/predmet/25-psiholog%D1%96ya.html>
4. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. URL: <http://psylib.org.ua/index.html>

ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ «ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ»

1. Лекції з педагогічної психології: навчальний посібник / М. М. Заброцький, Ю. Г. Шапошникова. Херсон: Грінь.– 2017. – 144 с.
2. Сергеєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 346 с.
3. Видра О. Вікова і педагогічна психологія : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 112 с.
4. Грэйс Крайг, Дон Бокум. Психология развития [перевод с английского: А. Маслов, Кацавец Р.С. Вікова психологія: навч. посіб. Київ: Алерта, 2019. 112 с.
5. Дубініна К. В. Вікова психологія: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 176 с.
6. Скрипченко О. В. та ін. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів. 5-те вид. Київ: Каравела, 2017. 400 с.
7. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. Київ: Каравела, 2020. 419

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Електронний кампус <http://www.login.kpi.ua/>.
2. Бібліотека українських підручників <http://pidruchniki.ws/>
3. Наукова бібліотека URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>
4. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
5. Пошукова система Base <https://www.base-search.net/>

ЛІТЕРАТУРА ДО РОЗДІЛУ «СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

1. Волянчук Н.Ю., Ложкін Г.В., Винославська О.В. Соціальна психологія: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
2. Курова А.В. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА». Одеса: Фенікс, 2020. 79 с.
3. Матвійчук Т. Ф. Конфліктологія: навчально-методичний посібник. Львів: Вид-во «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2018. 76 с.
4. Осика О.В., Мелоян А.Е., Осика К.С. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Соціальна психологія». Слов'янськ: Вид-во Б.І.Маторіна, 2017. 121 с.
5. Осика О.В., Мелоян А.Е., Осика К.С. Соціальна психологія. Курс лекцій. Слов'янськ: Вид-во Б.І.Маторіна, 2017. 261 с.
6. Особистість в екстремальних умовах: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції, 12 травня 2017 р. Львів : ФОП Корпан Б. І., 2017. 176 с.
7. Поліщук В.М. Соціальна психологія. Київ: Університетська книга, 2019. 217 с.
8. Слюсаревський М.М., Хазратова Н.В. Соціальна психологія. Львів: Львівська політехніка, 2019. 352 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського URL: <http://nbuv.gov.ua>
2. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://nplu.kiev.ua>
3. Підручники для студентів. URL: <http://https://westudents.com.ua/predmet/25-psiholog%D1%96ya.html>
4. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. URL: <http://psylib.org.ua/index.html>

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет гуманітарної та економічної освіти**

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
спеціальність 053 Психологія

Атестація

Навчальний предмет: кваліфікаційний екзамен з психології

**ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1
БЛОК ЗАВДАНЬ 1**

Оберіть одну правильну відповідь

1. Метод, що полягає у багаторазовому обстеженні одних і тих же осіб протягом тривалого часу, називається:

- а) лонгітюдний;
- б) порівняльний;
- в) біографічний;
- г) генетичний.

(1 б.)

2. Самокритичність, скромність, гордість характеризують:

- а) ставлення особистості до предметів;
- б) ставлення до інших;
- в) систему ставлень людини до самої себе;
- г) ставлення особистості до явищ.

(1 б.)

3. Предметом вікової психології є вивчення:

- а) загальних закономірностей розвитку психіки нормальної дорослої людини;
- б) вікової динаміки психіки людини;
- в) соціальних явищ, що оточують людину;
- г) структури здібностей.

(1 б.)

4. Вікова психологія вивчає:

- а) причини відставання дітей у розумовому розвитку;
- б) вікові особливості психічних процесів;
- в) сім'ю і сімейні стосунки;
- г) умовні і безумовні рефлекси.

(1 б.)

5. Хто з цих дослідників є автором “теорії інстинктів соціальної поведінки”:

- а) М.Лацарус
- б) С.Сігіле
- в) В.Мак-Даугалл
- г) Х.Штейнталь

(1 б.)

6. Найбільш точним визначенням поняття „спілкування” є:

- а) спілкування - це процес, який може виступати як механізм соціальної перцепції
- б) спілкування є необхідною умовою адаптації особистості в групі
- в) спілкування є спадковою здатністю людини, що сприяє соціалізації
- г) спілкування - це процес встановлення та розвитку контактів і зв'язків між людьми, що породжується потребами спільної діяльності

(1 б.)

Максимальна кількість – 6 балів

БЛОК ЗАВДАНЬ 2

Оберіть дві правильні відповіді

1. Мислення – це:

- а) процес безпосереднього відображення предметів та явищ в їх зв'язках і відношеннях;
- б) ступінь пізнання, що розкриває суть речей, явищ;
- в) процес створення нових образів;
- г) процес опосередкованого і узагальненого відображення предметів і явищ в їх істотних зв'язках і відношеннях.

(4 б.)

2. В основі якого типу темпераменту лежить рухливий тип вищої нервової діяльності:

- а) сангвінічного;
- б) флегматичного;
- в) холеричного;
- г) меланхолічного.

(4 б.)

3. Новоутворення молодшого шкільного віку:

- а) мова
- б) почуття дорослості
- в) рефлексія
- г) система "Я сам"

(4 б.)

4. Новоутвореннями періоду старості є:

- а) прийняття свого життя
- б) феномен "акме"
- в) прагнення до самоствердження
- г) життєва мудрість

(4 б.)

5. Дослідженням феномену «соціальної фасилітації» займалися:

- а) Н.Тріплетта
- б) Л.Герстоуна
- в) Р.Лайкерта
- г) Ф.Олпорта

(4 б.)

6. Назвіть засновників соціально-психологічної теорії „психологія мас”:

- а) Х.Штейнталь, В.Вундт
- б) С.Сегіле, Г.Лебон
- в) Г.Тард
- г) М.Лацарус

(4 б.)

7. Ідея про моральний розвиток в процесі соціалізації індивіда належить:

- а) Ж.Піаже
- б) С.Московічі
- в) Л.С.Виготському
- г) Л.Колбергу

(4 б.)

Максимальна кількість – 28 балів

БЛОК ЗАВДАНЬ 3

Встановіть відповідності

1. Встановіть відповідність властивостей відчуттів та визначення їх сутності

1. Якість	а) кількісна характеристика, тобто більша чи менша сила виявлення відчуттів.
2. Інтенсивність	б) властивість відчуття, яка відрізняє його від інших, або відрізняє різні відчуття в межах одного й того самого виду.
3. Тривалість	в) відтворення у відчуттях місцезнаходження діючого подразника.
4. Просторова локалізація	г) часова характеристику відчуття.

(4 б.)

2. Встановіть відповідність поняття людини в психології та її типовими ознаками

1. Суб'єкт діяльності	а) соціальна зумовленість.
2. Індивід	б) типовий носій видів людської активності.
3. Особистість	в) своєрідність та унікальність.
4. Індивідуальність	г) виявлення власної активності.

(4 б.)

3. Співвіднесіть суть специфіки розвитку із науковою теорією:

1. розвиток визначається біологічною спадковістю	а) біологізація
2. розвиток відбувається у ході культурно-історичного наслідування	б) емпіризм
3. розвиток людини заснований на тому ж принципі, що у тварин	в) нативізм

4. залежить від соціального середовища	г) культурно-історичний підхід
--	--------------------------------

(4 б.)

4. Встановіть автора теорії: встановіть відповідність.

1. Г.С.Хол	а) когнітивна
2. Ж.Піаже	б) психоаналітична
3. З.Фройд	в) рекапітуляції
4. Л.С.Виготський	г) новоутворення й динаміка переходів від одного віку до іншого

(4 б.)

5. Встановіть назву теорії та її автора: встановіть відповідність.

1. психосоціальна	а) Е.Еріксон
2. конвергенції двох факторів	б) В.Штерн
3. культурно-історична	в) Л.С.Виготський
4. психосексуальність	г) З.Фрейд

(4 б.)

6. Встановіть відповідність авторів та психологічних теорій

1. К.Роджерс	а) когнітивна
2. О.М.Леонт'єв	б) соціокультурна
3. Л.Колберг	в) гуманістична
4. К.Хорні	г) діяльнісна

(4 б.)

7. Встановіть відповідність психологічних теорій та авторів

1. культурно-історична	а) О.М.Леонт'єв
2. діяльнісна	б) З.Фройд
3. психоаналітична	в) О.Ф.Лазурський
4. психологія відносин	г) Л.С.Виготський

(4 б.)

8. Встановіть відповідність психологічних теорій та авторів

1. біхевіористична	а) К.Роджерс
2. когнітивна	б) З.Фройд
3. гуманістична	в) Ф.Скіннер
4. психоаналітична	г) Ж.Піаже

(4 б.)

Максимальна кількість – 32 бали

БЛОК ЗАВДАНЬ 4

Доповніть подане речення окремими словами

1. Воля – регуляція людиною своєї поведінки і діяльності, пов'язана з подоланням зовнішніх і внутрішніх
(2 б.)
2. Діяльність – це активність людини, що має характер і спрямована на досягнення поставленої мети, що визначається
(2 б.)
3. Своєрідні, специфічні для даного віку відношення між дитиною й соціальною дійсністю, яка його оточує, мають назву розвитку.
(2 б.)
4. Періоди, найбільш сприятливі для становлення того чи іншого боку психіки, коли загострюється чутливість до певних впливів, мають назву
(2 б.)
5. Вік від 15 до 18 років називається
(2 б.)
6. Розрізняють два типи рольових конфліктів:,
(2 б.)
7. В якості основного предмета вивчення психології народів В.Вундт виділив три великих галузі:,, звичайно.
(2 б.)

Максимальна кількість – 14 балів

БЛОК ЗАВДАНЬ 5

Завдання відкритої форми

1. Охарактеризуйте предмет і особливості психології як науки.
(10 б.)
2. Поясніть сутність психологічного механізму «каузальна атрибуція» її типи.
(10 б.)

Максимальна кількість – 20 балів

Загальна кількість - 100 балів

Затверджено на засіданні: кафедри психології (протокол № 7 від 08.02.2024 р.)

Екзаменатор

доц. Степаненко Л.В.

Зав. кафедри психології

проф. Мелоян А.Е.